

*Трансгранично европейско е-
правосъдие като необходим приоритет
за развитие на Европа и в частност на
Република България*

АНЕЛИЯ КРАСИМИРОВА ЦВЕТАНОВА

БУРГАС © 2012

1 Резюме

Нарастващата европейска интеграция, мобилността между държавите членки (ДЧ) от Европейския съюз (ЕС), ускорения темп на развитие водят до нарастване на обема на юридическа информация. В отговор на тези изисквания ЕС е необходимо да реагира адекватно чрез увеличаване на обема и скоростта на съдебните процедури по сътрудничество между различните национални съдебни системи.

В настоящия труд е представено как може да бъде постигната тази промяна. Направено е предложение за въвеждане на трансгранично европейско е-правосъдие, като главен приоритет за развитие на Европа и поэтапното му внедряване в ДЧ.

Позицията за създаване на това предложение са необходимостта от етапна промяна и въвеждане на проект „е-правосъдие – комуникация чрез онлайн обмен на данни”, които ще допринесат за изграждане на стабилност и сигурност в ЕС.

Предложен е модел на промяна в следните позиции:

- Разработване и вграждане на подходяща правна рамка;
- Планиране и подготовка за организационна промяна;
- Внедряване в ДЧ и оперативна съвместимост.

Целящият краен резултат е ефективно действащо европейско електронно правосъдие, което ще допринесе за създаването на една съвременна, единна и работеща европейска съдебна система.

2 Въведение

Свободното движение на хора, стоки, услуги и капитал т.нар. четирите свободи в европейското пространство, се разраства все повече всяка година и придобива едно ново значение - пространство без граници. С въвеждането на тази тенденция идва и неотложната необходимост от защита на новосъздаващите се правоотношения. В това пространство без граници, се появява необходимостта от справедливост и сигурност, които се постигат чрез въвеждане на правосъдие без граници.

ИКТ в съдебните системи и система за е-правосъдие са вече факт в някои държави (примери за научни достижения в тази област са: Белгия и Португалия). Тяхното експоненциално развитие и въвеждането им създава възможност за подобряване на функциониране на органи, рационализиране на процедурите и намаляване на всички свързани с това разходите. ЕС се стреми към непрекъснато развитие. Съюзът насочва ресурсите си за това, той не трябва да се ограничава в избора за целенасоченост към определени проекти, а по скоро трябва да търси нови инициативи, които да бъдат съобразени с настъпващата действителност. Решението може да бъде: въвеждане на ИКТ в европейската съдебната система и създаването на сътрудничество между националните съдебни органи. По този начин също се разширява и утвърждава на европейската съдебна система.

От влизането на Договора от Амстердам се въведе европейското правосъдие, а от въвеждането на Лисабонски договор вече е възможно съществуването на трансграничното електронно правосъдие.

Трансграничност и транснационалност са термини, които навлизат все по-често в средите на ЕС и в речника на европейските граждани. Трансграничността е възможността за реализация и развитие без граница. Понятието транснационален може да се определи като сътрудничеството между бизнеса или организации, които имат дейности в повече от една държава членка на ЕС. Цел на ЕС е да се насърчи трансграничното и "транснационалното" сътрудничество.¹

Дори и Александър Арабаджиев, който е първият български съдия в Съда на ЕС от 12.01.2007 г., споделя, че „ *политически приоритет е създаването на „ Европа на правосъдието” – улесняване на хората до достъп на правосъдието, така че те да могат да реализират права си в целия ЕС*“²

¹ http://ec.europa.eu/bulgaria/abc/eu_glance/eurojargon/index_bg.htm

² Радмилова, Мария. Създаването на "Европа на правосъдието" е един от политическите приоритети / Мария Радмилова. // [БГ] VGBusiness Bulletin, 2010г., N 6, с. 48-51

3 Преглед на развитието на е-правосъдие в Европа и постиженията до сега

Терминът *е-правосъдието* означава използване на ИКТ за подобряване на достъпа на граждани до правосъдие и ефикасността на правосъдната дейност, разбираана като всяко действие, целящо уреждането на спор или налагането на наказателна санкция за вид поведение.³

По – важните етапи на развитие до момента могат да се разделят на два периода са:

3.1 Етап на развитие от 2003 – 2008 г., който се характеризира с бавното си развитие и тромавост – статичен етап на развитие

1. Конференция на тема „Стратегии за интернет и електронно правосъдие в Европа“, Рим, 13 и 14.11.2003 г.
2. „Програмата от Хага: Десет приоритета за следващите пет години“, 2005г. и след това - COM(2005)184 - 10.05.2005г., където все още не се споменава за ИКТ в правосъдието.
3. Доклад на Комисията за изпълнението на програмата от Хага за 2007г. и COM(2008)373 - 02.07.2008г.
4. Неформалната среща на министрите на правосъдието в Дрезден през януари 2007г. дава тласък на развитие на е-правосъдие.
5. Конференцията „Work on e-Justice“ проведена в Бремен през май 2007 г.

3.2 Етап на развитие от 2008 –до сега – динамичен етап на развитие

1. Планът за действие на Съвета в областта на европейското електронно правосъдие за периода 2009—2013г., приет през ноември 2008г.
2. Форум за съдебно сътрудничество по гражданскоправни въпроси на 02.12.2008г. в Европейския парламент в Брюксел рамките на френското председателство, по-специално от сесия II „Електронното правосъдие – инструмент в полза на гражданите, специалистите и предприятията“.
3. Министерската декларация относно електронното управление, одобрена в Малмьо, Швеция на 18.11.2009г.
4. COM(2008) 329 Съобщение на Комисията до Съвета, Европейския парламент и Европейския икономически и социален комитет.
5. Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Съобщение на Комисията до Съвета, Европейския парламент и Европейския икономически и социален комитет — Към европейска стратегия в областта на електронното правосъдие (e-Justice)“ COM(2008) 329 окончателен, от (2009/C 318/13)

³ COM(2008) 329 Съобщение на Комисията до Съвета, Европейския парламент и Европейския икономически и социален комитет

6. Европейският портал за електронно правосъдие - място за единен електронен достъп в областта на правосъдието – 2010г.⁴
7. Европейският идентификатор на съдебна практика (ECLI) за улесняване достъпа до национална и европейска съдебна практика в трансграничен контекст.
8. Програми за подпомагане на развитие в част от областта на е-правосъдието: — Европейската стратегия за оперативна съвместимост (ЕСОС) и Европейската рамка за оперативна съвместимост (ЕРОС) .
9. "План за действие за електронно управление 2011-2015" на Европейската комисия (ЕК).
10. „Е-правосъдие – комуникация чрез онлайн обмен на данни или т. нар „e- CODEX ” (2010- 2013г).

⁴ <https://e-justice.europa.eu/home.do?plang=bg&action=home>

4 Е-правосъдие, като необходимо свързващо звено за развитието на Европа

В ЕС съществуват различни проекти, програми, стратегии, актове, които допринасят за развитието му. Някои от тях са успешни, а други не дотам, защото се нуждаят от допълване и усъвършенстване на елементите в тях. Постигане на добро развитие на ЕС, трябва да се осъществява, чрез адекватни действия, реакция от бързо развиващата се среда. Възниква въпроса как да се постигне това? Възможни решения са нови програми за развитие, нови технологии и задълбочено разглеждане на достиженията на науката и правото.

Според Приложение I — Предстоящи инициативи в разделение първо „Предстоящи инициативи през 2012г.“ точка 105 е представено е-правосъдие, като необходимост от развитието на ЕС през 2012г. с процедура - Законодателна. Там се казва още, че то е: „*като инструмент за насърчаване на растежа и правната сигурност на вътрешния пазар.*”⁵

Заради своята актуалност именно тази тема ще бъде разгледана в настоящия труд, защото трансгранично европейско е-правосъдие е свързващото звено за постигане на сигурен напредък в ЕС.

Основно предложение е: Проектът „е-правосъдие – комуникация чрез онлайн обмен на данни” да бъде въведена като един от главните приоритети за развитието на Европа.

Защо трябва да се спрем именно на горепосоченото предложение и какви са ползите от въвеждането му?

ЕС се нуждае от един допълващ иновационен проект за развитие, който да го превърне в сигурна, интелигентна, устойчива и приобщаваща общност със силна конкурентоспособност и икономика. Предложение за постигането на тази цел е поетапно въвеждане на проекта „е-правосъдие – комуникация чрез онлайн обмен на данни”. Като така ще се достигне до:

- Стабилност;
- Устойчивост;
- Адекватни бързи действия;
- Сигурност.

В момента една от най-актуалните теми за развитие на трансграничното електронно правосъдие е именно програмата „е-правосъдие – комуникация чрез онлайн обмен на данни или т. нар. „e-CODEX ”

Тази програма е стъпка към напредъка за създаването на една съвременна, единна и работеща европейска съдебна система.

⁵ http://ec.europa.eu/governance/impact/planned_ia/roadmaps_2012_en.htm

5 Какво представлява „е-правосъдие – комуникация чрез онлайн обмен на данни или т. нар. „е- CODEX ”

5.1 Понятие „ е- CODEX ”

За целта трябва да се разгледа английският термин „e-CODEX“, който е съкращение от „e-Justice Communication via Online Data Exchange” и се среща в редица публикувани документи.⁶ Използваният термин в превод на български език означава: „e-правосъдие – комуникация чрез онлайн обмен на данни”(предложение за възможно съкращение - **е-ПКООД**).

В това число следва да отбележим неправилното използване на един европейски термин в българска правна литература, определен като „е-кодекс”, което води до изграждане на неправилна представа за разбирането на основния европейски проект.⁷ Тук не става въпрос за съществуване на електронен кодекс, както бихме го разбрали, а за нещо съвсем различно от това понятие.

За улеснение и с цел съкращаване използването на термина „e-правосъдие – комуникация чрез онлайн обмен на данни”-(**е-ПКООД**) по-долу в труда ще бъде наричан **ПРОЕКТ**.

5.2 Същност на „е-правосъдие – комуникация чрез онлайн обмен на данни”

Нарастващата европейска интеграция, мобилността между ДЧ от ЕС, ускорения темп на развитие водят до нарастване на обема на юридическа информация. В отговор на тези изисквания ЕС е необходимо да реагира адекватно чрез увеличаване на обема и скоростта на съдебните процедури по сътрудничество между различните национални съдебни системи.

ПРОЕКТЪТ има за цел да подобри оперативната съвместимост на информационните системи в съдебните органи в рамките на ЕС. Основната идея е едно правосъдие без граници. Той доизгражда прилагането на общи стандарти и решения, които да правят трансграничните дейности по обработка на данни по-лесно достъпни до заинтересованите страни. Използването на ИКТ прави съдебните процедури по-прозрачни, икономически ефективни, като се улеснява достъпа до правосъдие за гражданите, бизнеса, администрациите и всички участници в съдебното производство.

В **ПРОЕКТА** се разработват общи стандарти и подходи и се въвеждат: електронната идентификация за физически и юридически лица, роли, задължения и права, идентификация на потребителя и контрол на достъпа, проверка и прилагане на електронни подписи; електронно плащане; електронно подаване и обмен на документи и данни; единни документни стандарти.⁸

⁶ ICT Policy Support Programme (ICT PSP), e-CODEX, e-Justice Communication via Online Data Exchange, D 4.1 e-Identity: Inventory and requirements documents, page 11, D6.1 Requirements, page 6, D7.1 Governance and Guidelines Definition, page 9

⁷ Димитрова, Любомира, Тонева, Мирела, Европейското електронно правосъдие ЕВРОПЕЙСКА ИНТЕГРАЦИЯ и ПРАВО, 2009, стр. 132

⁸ http://ec.europa.eu/justice/criminal/european-e-justice/e-codex/index_en.htm

ПРОЕКТЪТ включва 17 участници, които са страни ДЧ – 14 (Австрия, Белгия, Чешката република, Естония, Франция, Германия, Гърция, Унгария, Италия, Малта, Холандия, Португалия, Румъния, Испания), една кандидат (Турция) и две асоциации на практикуващи юристи (ССВЕ и CNUE).

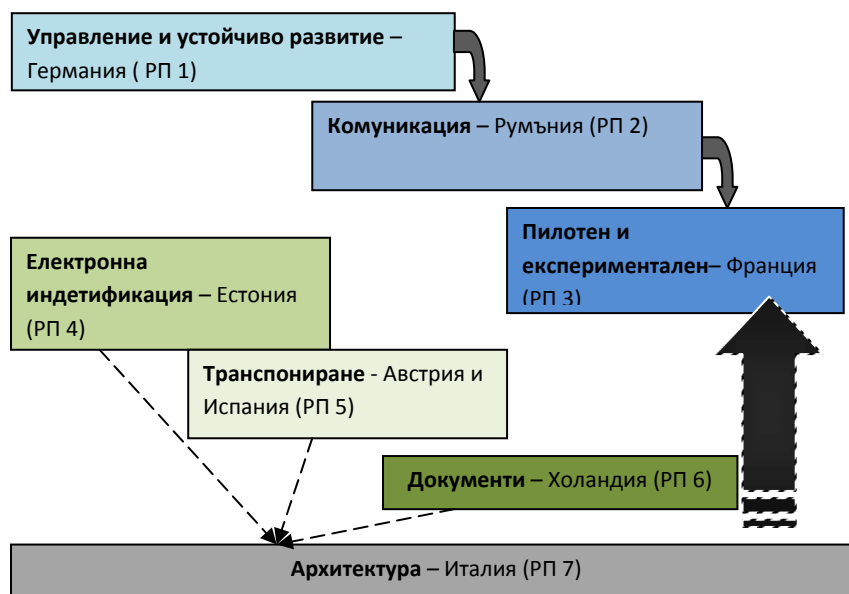
Продължителността на **ПРОЕКТА** е 3 години. Стартирал е декември 2010г. и се очаква да приключи декември 2013г.

5.3 Модел и етапи на развитие

5.3.1 Модел

ПРОЕКТЪТ се състои от седем работни пакета (РП), които са разпределени между осем на брой ДЧ: Австрия, Естония, Франция, Германия, Италия, Холандия, Румъния, Испания. Всяка има своята специална и специфична задача, с която да допринесе за изграждане на пълния готов проект. Главна водеща роля играя Германия, която го управлява и спомага за неговото развитие.

Действаща система за развитие на програмите може да се види във фигура 5.1, посочена по-долу.

фигура 5.1. Структура на работните пакети

Отделните седем РП са разгледани от т.5.3.1.1 до т. 5.3.1.7:

5.3.1.1 РП1 – „Управление и устойчиво развитие“

РП1 е с наименование „Управление и устойчиво развитие“ и се обработва от Германия. Целта му е да създаде съвместна и конструктивна среда за работа по **ПРОЕКТА** и да управлява и координира останалите участници в него. Основната структура на управление от правна и административна страна е РП1.

5.3.1.2 РП2 – „Комуникация“

РП2 е с наименование „Комуникация“ и се обработва от Румъния. Целта му е да се даде информация по за повишаване на осведомеността по **ПРОЕКТА**, основните етапи на развитие и получени резултати. Бенефициенти по РП2 са: други ДЧ, Европейската комисия (ЕК), Съвета, съдебните органи, органи по стандартизация, промишлеността, крайни потребители и други възможни обекти.

5.3.1.3 РП3 – „Пилотен и експериментален“

РП3 е с наименование „Пилотен и експериментален“ и се разработва от Франция. Както се вижда от заглавието целите са две: тестово пилотно въвеждане и експериментиране. Тук се включват тестване в реални среди, оценката му, взаимодействие с други инициативи на ЕС, осигуряване на насоки към мащабност в други случаи за използване на това приложение навсякъде (например в електронното правителство). РП3 трябва да стартира през ноември 2012г. с продължителност 12 месеца. Тестовото пилотно въвеждане не е просто симулация, то ще предложи истински оперативни електронни услуги, подпомагащи трансгранични правни процедури.

В момента има избрани четири пилотни проекта, които са: искове с малък материален интерес; европейска процедура за платежно нареждане; европейска заповед за арест; сигурен обмен на криминални данни. Това така наречено тестово пилотно въвеждане включва разнообразни направления: технологии, документни формати и стандарти, информационна сигурност, сигурна електронна идентичност, електронни подписи, електронна доставка и семантична технология.

5.3.1.4 РП4 – „Електронна идентичност“

РП4 е с наименование „Електронна идентичност“ и се разработва от Естония. Целта му е да се даде възможност за защитена електронна комуникация чрез използването на електронна идентичност и проверка на подписи в трансгранични приложения за електронно правосъдие. Друга цел на РП 4 е да се използва в множество приложения за е-правосъдие.

Следва да се разработят решения за: федерация от индефикационна работна рамка; откриване на получатели на съобщението; роля на семантики и съпоставяния; имплементация и верификация на подписи; федерация за верификация на подписи. Всички решения, разработени от **ПРОЕКТА** ще бъдат приложени, тествани и доказани в пилотни приложения. При съществуващи национални инфраструктури за електронна идентичност, те ще бъдат използвани, а ако няма такива и са необходими, то ще бъдат разработени допълнителни инфраструктури.

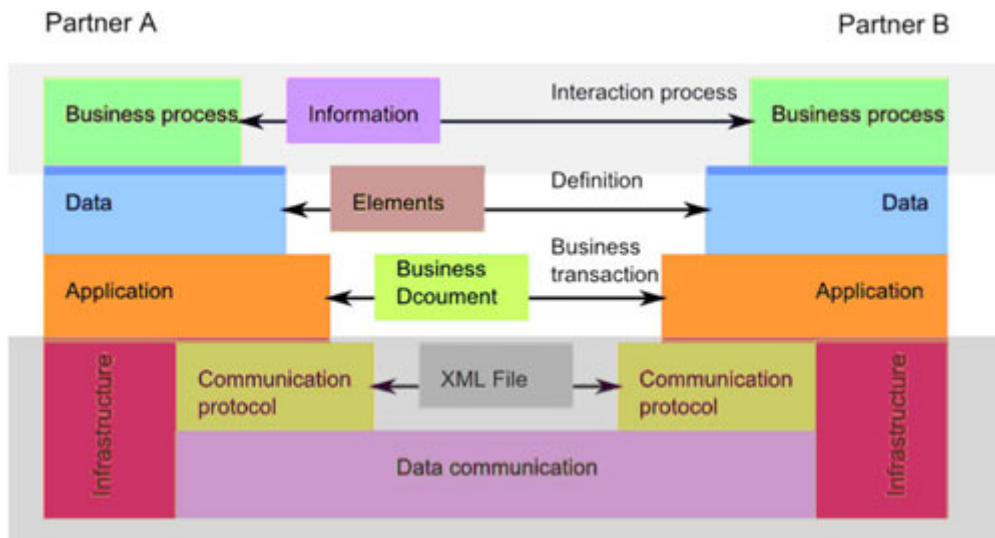
Ползите от РП4 са, че тези решения за идентичност целят постигане на резултати като: повишаване ефективността, сигурен обмен на документи и автоматизация на процесите в целия ЕС и националните граници на ДЧ, като наред с това намалява времето за трансгранична обработка.

5.3.1.5 РП5 – „Транспортиране“

РП5 е с наименование „Транспортиране“ и се обработва от две държави, които си партнират - Австрия и Испания. Транспортиране се използва още с наименование електронна доставка или

електронно подаване. То трябва да бъде в състояние да се справи с разнообразие от транспортни решения, използвани в различните участващи страни, както от гледна точка на съдебни участници, така и от крайни потребители. Важен елемент тук е – доставката.

Целта му е да предложи решение за маршрутизиране на документи и данни през различните съдебни процеси, интегрирането на различните участващи изграждащи компоненти. Такъв пренос може да се осъществява на различни нива, както е показано във фигура 5.2 по-долу.

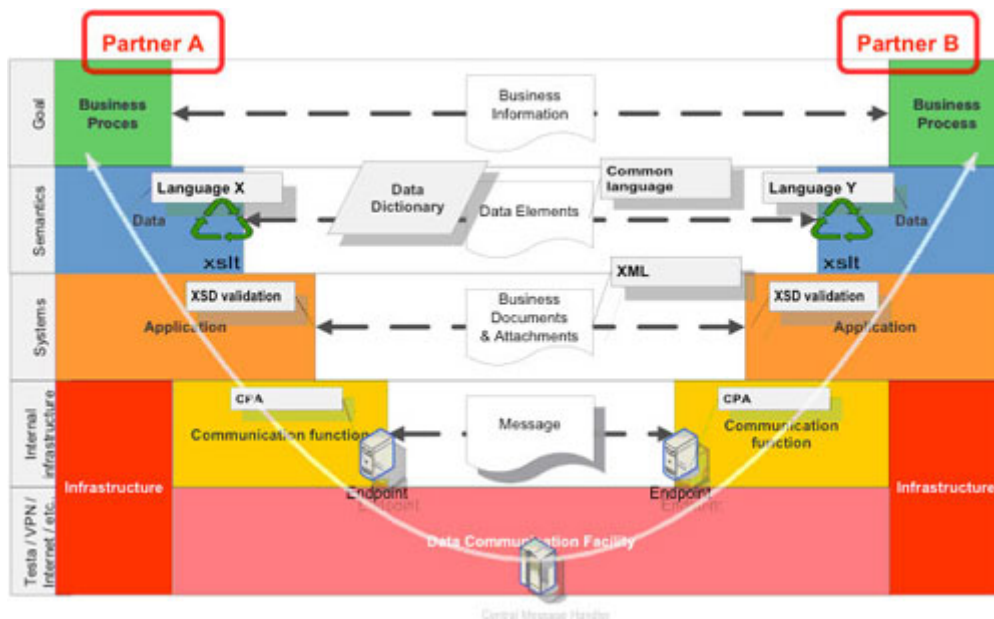
фигура 5.2. Примерен бизнес модел

ПРОЕКТАТ се стреми да намери решения за свързване на различни електронни системи за доставка в Европа. Ползите са че ще се подобри ефективността в трансграничните производства чрез намаляване или дори премахване на необходимостта от ръчни операции.

5.3.1.6 РП6 „Документи“

РП6 е с наименование „Документи“ и се обработва от Холандия. Целта му са документите, като един стандартен градивен елемент в съдебните системи. В трансграничното пространство те са сложен проблем, защото има страни с различни стандарти, различни начини на външен вид за документи и не привеждане в информационни форми, различни семантични стандарти за структуриране на данни и други.

Целта на РП6 по отношение на електронните документи е да осигури контейнер за данни и формат за мета данни, за да се предостави възможност на трансгранична работа с документи. Резултатът от тази работа е набор от стандарти за картографиране, тълкуване на съдържанието на документа и структурирани мета данни, като потенциална основа за изпълнение на пилотни проекти. Също така да се гарантира, че е предвиден контейнерен формат за данни, съдържащ цялата необходима информация, че той може да бъде създаден и четен от всички участници. Разнообразието на информация и нейният транспорт е показан във фигура 5.3 по-долу.

фигура 5.3. Примерен транспорт на информация

Тук вниманието ще бъде съсредоточено върху анализа и оперативната съвместимост на съдържанието и семантичността на документи и мета данни, общи стандарти за трансгранична обработка и необходимите формати за контейнер за данни.

Работата на **ПРОЕКТА** е в областта на електронни документи и се занимава с два много различни подхода. Единият е обработка и интерпретация на информация, включена в документи, а другият е обработка на документи, свързани с мета данни. Мета данните могат да се приемат директно от информационни системи, за да се задействат автоматични или предварително определени действия.

Ползите от разработване на електронните документни стандарти за оперативна съвместимост е създаване на стандартна рамка за извличане и тълкуване на съдържанието на документа. Така се дават възможност на оперативна съвместимост, както и на частична или автоматизирана обработка на документите. Това ще улесни ефективността на цялостния процес, в резултат ще се постигне лекота на семантично картографиране при производството и освен това ще се увеличи общата надеждност, чрез намаляване на възможността за предоставяне на невярна информация.

5.3.1.7 РП7 – „Архитектура“

РП7 е с наименование „Архитектура“ и е последния от посочените пакети. Той се обработва от Италия. Целта му е да осигурява архитектурна рамка на всички РП, като използва и създава насоки за нови приложения.

За напред този **ПРОЕКТ** трябва да се превърне в модел за бъдещо развитие на услугите във всички области.⁹

⁹ <http://www.e-codex.eu/index.php/work-packages>

6 Европейското е-правосъдие, като съществуваща реалност

В настоящи труд ще се разгледат някои от действащите европейски актове и програми и ще бъде наблегнато на моментите, които се нуждаят от допълнение или промяна.

Позицията за създаване на това предложение са необходимостта от етапна промяна и въвеждане на **ПРОЕКТА**, които ще допринесат за изграждане на стабилност и сигурност в ЕС.

Във фигура 6.1 са посочени основни насоки за настоящата цел, които ще бъдат разгледани в следващите от т.6.1 до т. 6.5

фигура 6.1. Модел на работното предложение

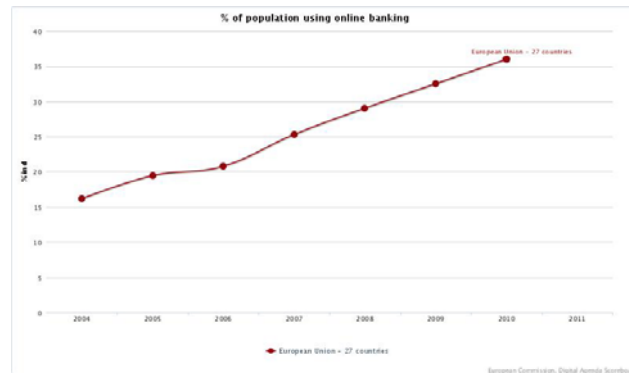
6.1 Неотложната необходимост от създаване на ПРОЕКТА -цели и приоритети

С въвеждане на европейското пространство без граници идва и неотложната необходимост от справедливост – без граници. За да бъде реализирана тази справедливост трябва да бъде включен като водещ приоритет внедряване на трансграничната електронна съдебна система, чрез етапно въвеждане на програма „е-правосъдие – комуникация чрез онлайн обмен на данни” (е-ПКООД) в програмите за развитие на всички ДЧ.

Това ще помогне и за някои сфери, които биха черпели благоприятно въздействие от това.

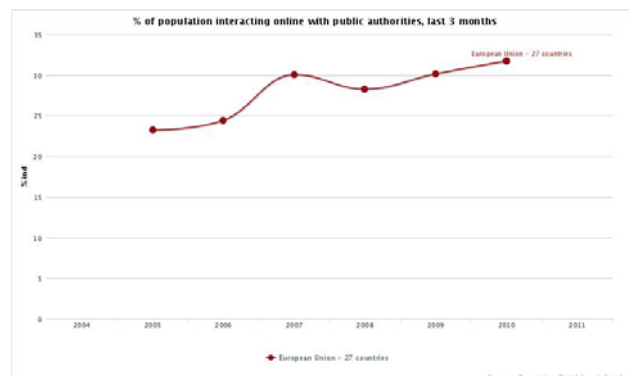
По надолу в труда от фигура 6.2 до 6.8 са представени данни от Digital Agenda Scoreboard¹⁰ за развитие на някои отношения свързани с обществото на ДЧ от 2004г. до 2011г. на:

Потребители ползващи е-банкиране – във фиг.6.2. е показано разрастващото потребление на услугата.

фигура 6.2. Потребители ползващи е-банкиране

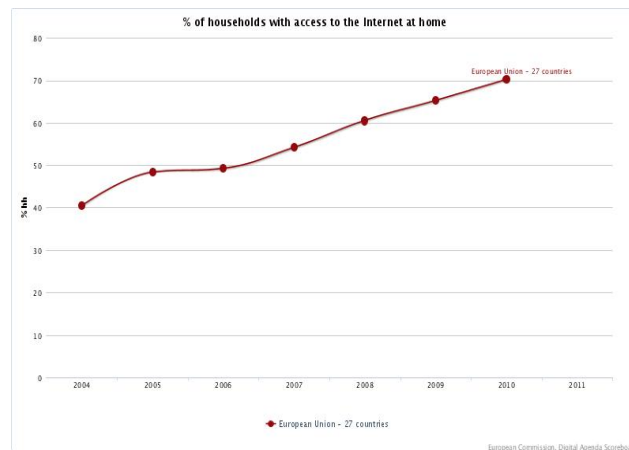
Население участвало чрез online взаимодействие с публичните органи, през последните 3 месеца от 2011г.– фиг.6.3

фигура 6.3. Население участвало чрез online взаимодействие

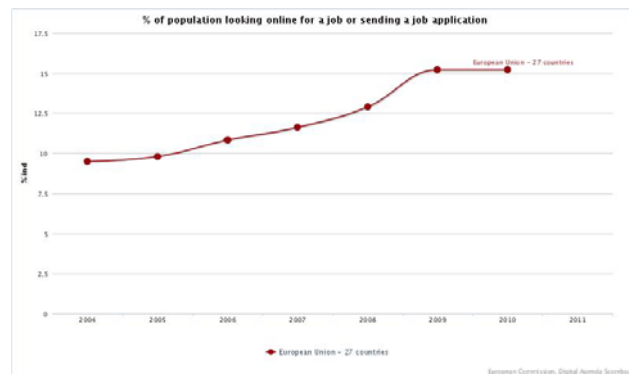
Използване на интернет от възрастни е показан на фиг. 6.4

¹⁰ http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/scoreboard/index_en.htm

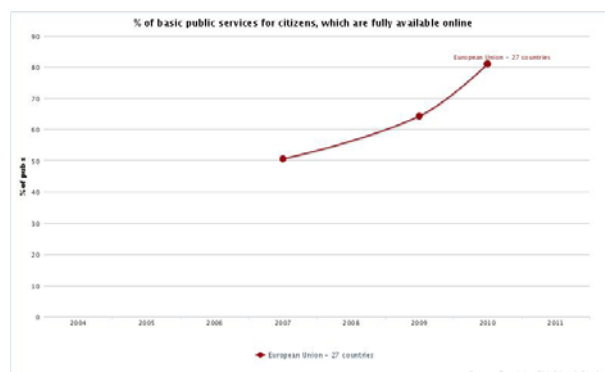
фигура 6.4 Използване на интернет от вкъщи

Население използващо за намиране на работа през интернет е на фиг. 6.5, задържащ един еднакъв темп на развитие през 2010г. и 2011г.

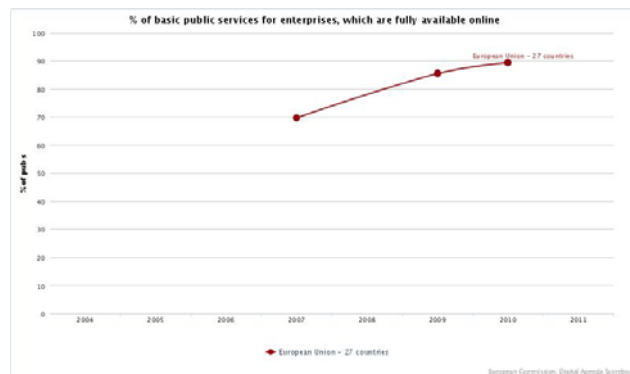
фигура 6.5 Население използващо за намиране на работа през интернет

Основни обществени услуги за гражданите, които са напълно достъпни онлайн. Показано на фиг.6.6

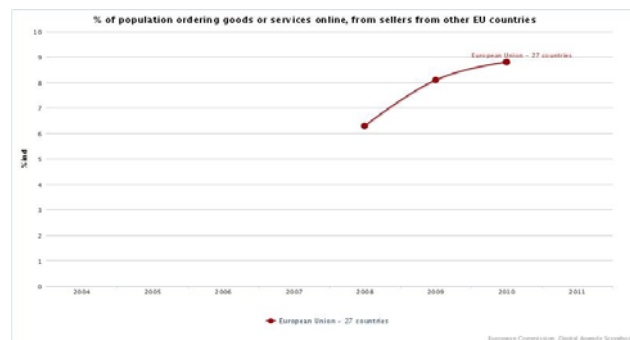
фигура 6.6 основни обществени услуги за гражданите, които са напълно достъпни онлайн

Обществени услуги за предприятия, които са изцяло на разположение онлайн на фиг.6.7

фигура 6.7 обществени услуги за предприятия, които са изцяло на разположение онлайн

Потребители поръчващи стоки и услуги online от различна страна в ЕС на фиг.6.8

фигура 6.8 потребители поръчващи стоки и услуги online от различна страна в ЕС

Посочените диаграми показват растежа във всички разгледани сфери.

На базата на този растеж се изисква увеличаване на сигурността, а именно използването на представения в този труд ПРОЕКТ, неговата пълна и повсеместна употреба в ЕС.

6.2 Разработване и вграждане на подходяща правна рамка

6.2.1 ДЕС – Договор за ЕС

Още в „Преамбюла“ на ДЕС се определя една от насоките на ЕС: „да улеснят свободното движение на хора и същевременно да гарантират безопасността и сигурността на своите народи, като установят пространство на свобода, сигурност и правосъдие в съответствие с разпоредбите на настоящия договор и на Договора за функционирането на Европейския съюз“.¹¹ В основата на целите на тези насоки са: улесняване на свободното движение на хора и гарантиране на безопасност и сигурност. С въведената хипотеза в края на цитираното изречение от „Преамбюла“ на ДЕС се разширява приложното поле и върху ДФЕС.

В текстовете на членовете и параграфите на ДЕС се набляга на думата „сигурност“, която ярко се подчертава, с честата ѝ употреба – 76 пъти, а в ДФЕС се споменава едва 53 пъти. Начин за постигане на резултат - сигурност е стабилна европейска съдебна система, насочена към

¹¹ С. Костов, Договори за ЕС съдебна практика, издание 2, Сиби, 2009, с.29-71

пространството на трансграничността и налагане на допълнителни мерки свързани с тяхното развитие в бъдеще.

Тази теза следва да се подкрепи и от използване на термина „правосъдие без вътрешни граници“ в чл. 3, параграф 2 от ДЕС съюзът „предоставя на своите граждани пространство на свобода, сигурност и правосъдие без вътрешни граници“. Това е употреба на нова терминология, в резултат на възникналото пространство без граници и нуждата от транснационално сътрудничество между ДЧ.

Несъмнено тези две понятия – „сигурност“ и „правосъдие без вътрешни граници“ се допълват като причина и следствие: от правосъдие без граници следва сигурността.

***Извод:** В ДЕС се поставят задачи и цели, които се до развиват в ДФЕС. Започва използване на терминология, която следва да се използва за основа на въвеждане на трансграничното европейско електронно правосъдие.*

6.2.2 ДФЕС – Договор за функциониране на ЕС

В ДФЕС¹² започва начало на регламентиране на понятието европейското правосъдие и неговото състояние до момента.

В дял V озаглавен „Пространство на свобода, сигурност и правосъдие“ се разкрива отношението на ЕС към развиващата се средата на елементите: свобода, сигурност и правосъдие.

В чл. 67 параграф 1 и 3 от ДФЕС се доразвива идеята за зачитане от ЕС на основните права, различни правни системи и традиции на ДЧ. С това се зачита националния суверинитет на ДЧ.

Посоченият член допринася за осигуряването на високо равнище на сигурност:

- чрез мерки за предотвратяване на престъпността, расизма и ксенофобията, както и за борба с тях;
- чрез мерки за координиране и сътрудничество между полицейските и съдебните органи и другите компетентни органи;
- чрез взаимното признаване на съдебните решения по наказателни дела и, ако е необходимо, чрез сближаването на наказателните законодателства.

В параграф 4 от чл.67 се изразява, че ЕС улеснява достъпа до правосъдие чрез принципа на взаимното признаване на съдебните и извънсъдебните решения по граждански дела.

В чл. 68 от ДФЕС се регламентира кои е органът, които определя стратегическите насоки на законодателното и оперативно планиране в пространството на свобода, сигурност и правосъдие. Той е Европейския съвет.

С така представеният облик от чл.67 и чл.68 от ДФЕС се очертава една рамка на действие на европейското правосъдие, в която трябва да се разгледа и възможността за разширяване с допълнителни изисквания, като например трансграничния обмен между съдебните системи.

¹² С. Костов, Договори за ЕС съдебна практика, издание 2, Сиби, 2009, с.77-285

Регламентация на европейското правосъдие се показва и в отделните глави на този дял, а те са следните : гл.2 „Политики относно контрола на границите, убежището и имиграцията“; гл.3 „Съдебно сътрудничество по гражданско правни въпроси“; гл. 4 „Съдебно сътрудничество по наказателно правни въпроси“; гл. 5 „Полицейско сътрудничество“.

6.2.3 Други правни рамки

Съществуват и редица други европейски похвати за уреждане на частични въпроси от е-правосъдие. Примери за това са:

- 1) За европейска процедура за съдебно разпореждане за плащане - Регламент (СЕ) 1896/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 12.12.2006г. за въвеждане на европейска процедура за съдебно разпореждане за плащане.
- 2) За европейска процедура за искиове с малък материален интерес - Регламент (СЕ) 861/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11.07.2007г. за създаване на европейска процедура за искиове с малък материален интерес.
- 3) За видеоконферентна връзка в съдебния процес са: Конвенция от 29.05.2000г. (член 10); Рамково решение 2001/220/ПВР от 15.03.2001г., Регламент (ЕО) № 1206/2001 на Съвета от 28.05.2001 г. (членове 10 и 17); Директива 2004/80/ЕО (член 9); Регламент (ЕО) № 861/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11.08.2007г. (член 9).
- 4) За достъпа до правосъдие при презгранични спорове чрез установяването на минимални общи правила за правната помощ при такива спорове - Директива 2002/8/ЕО на Съвета от 27.01.2003г. за подобряване на достъпа до правосъдие при презгранични спорове чрез установяването на минимални общи правила за правната помощ при такива спорове. Следва да се подчертае, че директивата се прилага само за правна помощ при презгранични граждански и търговски спорове. По-конкретно тя не обхваща националните спорове, нито наказателни и административни дела.¹³

Съществуват и редица други уреждащи се от европейското законодателство въпроси във връзка с трансграничното европейско електронно правосъдие, но няма за момента съществуващо обединение. Ето защо трябва да се изгради в ЕС една устойчива и добра правна рамка, в която да може да се развие безпроблемно електронното европейско правосъдие. Това трябва да започне от скоросен момент, защото всеки момент на забавяне допринася до нови проблемни области, които могат да се избегнат.

Извод: Възникване на един бъдещ проблем пред ЕС - дали настоящата регламентация е достатъчна за да съществува трансграничното електронно европейско правосъдие, как ще се тълкува съобразно него и има ли нужда от промяна и нововъведения.

Предложение: Нуждата от разработване и вграждането на подходяща правна рамка е един от основните проблеми които трябва да се решат. Ще трябва да се съобразят и с ДФЕС дял

¹³ Доклад на комисията до европейския парламент, съвета и европейския икономически и социален комитет относно прилагането на директива 2003/8/ЕО за подобряване на достъпа до правосъдие при презгранични спорове чрез установяването на минимални общи правила за правната помощ при такива спорове

V. Това трябва да бъде разгледано като предложение в по-близък план, преди завършване на **ПРОЕКТА** през 2013г.

6.3 Планиране и подготовка за организационна промяна

6.3.1 Според Стратегия “Европа 2020”

"Европа 2020" е една от най-големите и мащабни програми за растеж на ЕС, за това няма как да не бъде разгледана в настоящия труд.

Водещите цели по тази програма са пет на брой и са следните: трудова заетост, научноизследователска и развойна дейност (НИРД), климатични промени и енергия, образование, бедност и социално изключване.

Елементи на „ЕВРОПА-2020” са три с определени към тях инициативи:

1. Интелигентен растеж

1.1. областта на цифровите технологии за Европа – т.н. „Програма в областта на цифровите технологии за Европа,,

Създаване на единен цифров пазар на базата на бърз/свръхбърз интернет и взаимосъвместими приложения:

- до 2013г.: достъп до широколентов интернет за всички;
- до 2020г.: достъп за всички до много по-бърз интернет (30 мегабита в секунда или повече);
- до 2020г.: 50 % или повече европейски домакинства с интернет връзки над 100 мегабита в секунда.

1.2. Съюз за иновации

- пренасочване на политиката за НИРД и иновации към основните предизвикателства пред обществото, като например изменението на климата, ефективното използване на енергията и ресурсите, здравето и демографските промени;
- укрепване на всички връзки в иновационната верига – от етапа, в който няма видими приложения за научните резултати, до тяхната комерсиализация.

1.3 Младежта в движение

- помощ за студенти и стажанти при учене в чужбина;
- по-добра подготовка на младите хора за пазара на труда;
- подобряване на резултатите и привлекателността извън Съюза на университетите в Европа;

- подобряване на всички степени на образование и обучение (академични постижения, равни възможности).
- 2 Устойчив растеж
 - 2.1 Европа за ефективно използване на ресурсите;
 - 2.2 Индустириална политика за ерата на глобализацията.
 - 3 Приобщаващ растеж
 - 3.1 Програма за нови умения и работни места;
 - 3.2 Европейска платформа срещу бедността.¹⁴

От стратегия „Европа 2020“ е разгледан в настоящия труд първи елемент - интелигентен растеж и мястото на електронното европейско правосъдие в него.

При първата инициатива в областта на цифровите технологии за Европа

Идеята ѝ е за създаване на единен цифров пазар на базата на бърз интернет и взаимосъвместими приложения.

Предложение: В нея трябва да се възложат възможни варианти за използването на единият цифров пазар от трансграничното електронно европейско правосъдие.

При втората инициатива „Съюз за иновации“ с две направления:

За пренасочване на политиката за НИРД и иновации.

Предложение: Към основните предизвикателства пред обществото ни да се поставят проблемите свързани с трансграничното европейско електронно правосъдие.

За укрепване на всички връзки в иновационната верига.

Предложение: От етапа, в който няма видими приложения за научните резултати, до тяхната комерсиализация е добре да се разгледа как ще се съотнесе с трансграничното европейско електронно правосъдие.

При третата инициатива „Младежта в движение“

Предложение: Да се добави и обучение на младите и подготвяне на бъдещи кадри в сферата за управление и използване на трансграничното електронно европейско правосъдие. Не трябва да се ограничава само до една част от тях, например правна сфера, а трябва да се разшири обхвата и върху други, като например социална, информационна и други сфери.

¹⁴ http://ec.europa.eu/europe2020/index_bg.htm

Извод: Никъде не са посочени конкретно как ще бъде изградена системата за европейско единно електронно правосъдие, нито как ще се внедри тя. Ясно трябва да се покаже къде то трябва да се планира и подготви, като организационна промяна.

Предложение: „Европа 2020” е една от най-големите и мащабни програми към момента. За това трябва да бъде разгледана необходимостта за включване на развитие на европейското електронно правосъдие, като необходима част от приоритетите ѝ с ясно да се посочат възможните пунктове за развитие.

6.3.2 Програма в областта на цифровите технологии за Европа

Тя е една от водещите инициативи на стратегията „Европа 2020“.

Ето защо в Програмата в областта на цифровите технологии се изтъква нуждата европейските публични администрации да предоставят ефикасни и ефективни трансгранични услуги на електронното управление. За постигането на това са необходими тясно сътрудничество, рационализирани трансгранични процеси и надежден и сигурен информационен обмен въз основа на оперативно съвместими инфраструктури и системи на базата на ИКТ. Два ключови елемента на Програмата в областта на цифровите технологии са **Европейската стратегия за оперативна съвместимост (ЕСОС)** и **Европейската рамка за оперативна съвместимост (ЕРОС)** за европейските обществени услуги. Заедно те спомагат за оперативната съвместимост между публичните администрации.¹⁵

Предложение: Включване на свързващо звено между публичните администрации и отделните съдебни системи и доразвиване на връзките между тях.

6.3.3 Според „РАМКОВА ПРОГРАМА ЗА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ И ИНОВАЦИИ (2007-2013) „

Програмата за конкурентоспособност и иновации (CIP) подкрепя иновационни дейности, осигурява добър достъп до финансиране и предоставя услуги в подкрепа на бизнеса в регионите. Целта ѝ е да насърчава, да се предприемат действия в използването на ИКТ, да помага развитието на информационното общество и по-широкото използване на възобновяеми енергийни източници и енергийната ефективност.

CIP е разделен на три оперативни програми.

- Програмата за предприемачество и иновации;
- Информационните и комуникационни технологии програма за подкрепа на политиката;
- Енергийната програма "Интелигентна Европа" (IEE).¹⁶

Тя участва в проекта „e-CODEX”, като го подкрепя.

¹⁵ COM(2010) 245 — Програма в областта на цифровите технологии за Европа — (виж: http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/index_en.htm).

¹⁶ <http://ec.europa.eu/cip/>

Извод: Програмата е постигнала голям напредък за развитие в тази област, но липсва по-широко приложно поле и информираност на информационното общество.

Предложение: По-голяма популяризиране на проектите ѝ, с цел запознаване на по-голяма част от европейското общество и свързването ѝ с останалите програми – т.е. контакти, обмяна на информация.

6.3.4 Според програма „Фискалис 2007-2013”

Програма „Фискалис 2007-2013” се стреми да изгради и развие нова единна компютърна система за подпомагане на нови бизнес и законови инициативи в областта на митническата и данъчната политика. Целите на програмата са: да подпомогне запознаването на всички данъчни служители с общностното право; да осигури широко и ефективно сътрудничество между държавите и ЕК; да подобри дейността на администрацията.

Извод: Програма развиваща се на базата на иновацията и на ИКТ с адекватни цели, но трябва да има засилена обединеност със звено “правосъдие”.

Предложение: Необходима е организационна промяна, състояща се във включване в областта на митническата и данъчната политика елементи от „e-правосъдие – комуникация чрез онлайн обмен на данни” за свързване между институциите, с цел постигане на по-големи резултати в борбата с престъпността.

6.3.5 "План за действие за електронно управление 2011-2015" на Европейската комисия

Планът за действие за електронно управление 2011-2015¹⁷ стартира на 15.12.2010г. Той предоставя на европейското общество услуги на електронното правителство за бизнеса и гражданите.

Изгражда се в четири политически приоритети: засилено сътрудничество между гражданите и бизнеса, засилване на мобилността в рамките на единния пазар, даване на възможност за ефикасност и ефективност и създаване на необходимите ключови фактори и предпоставки за реализирането на предходните. Тези приоритети са базирани на Министерската декларация от Малмьо от 18.11.2009г.¹⁸ Този план за действие допринася за основана на знанието, устойчива и приобщаваща икономика за ЕС, както е заложена в стратегията "Европа 2020". Той подкрепя и допълва цифровите технологии за Европа

Комбинацията от всички тези усилия би трябвало да доведе до увеличаване на използването на услугите на електронното правителство. До 2015г. 50% от гражданите трябва да използват електронно правителство. Целта, предвидени за бизнеса, е 80% до 2015 г..¹⁹

Адекватно на това би било ако бъде разгледана и възможността за представяне на услуги и от съдебната сфера не само от услугите на електронното правителство. Развитието на един такъв

¹⁷ COM (2006) 173 — План за действие за електронно управление i2010: ускоряване на електронното управление в Европа в полза за всички.

¹⁸ <http://www.egov2009.se/wp-content/uploads/Ministerial-Declaration-on-eGovernment.pdf>

¹⁹ http://ec.europa.eu/information_society/activities/egovernment/action_plan_2011_2015/index_en.htm

план като „План за действие за електронно управление 2011-2015“ трябва да предвижда всички възможности за развитие.

Други разгледани варианти:

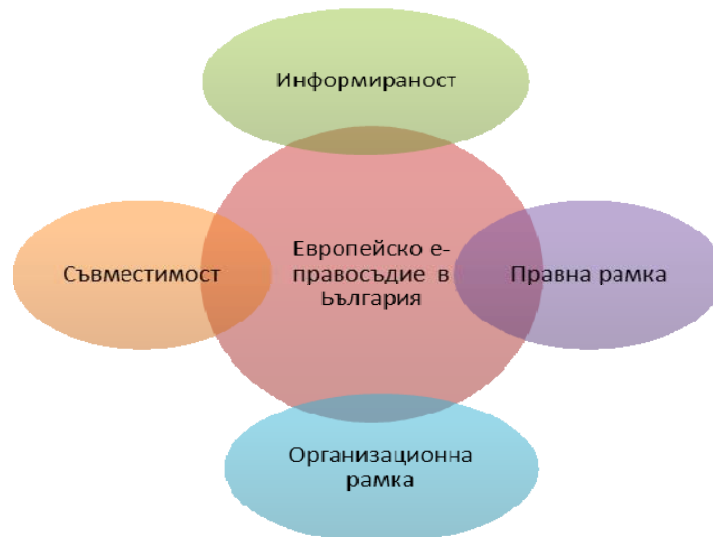
По отношение на правосъдието и вътрешните работи Комисията изтъкна ползите от подобрената ефективност, повишената оперативна съвместимост и енергията между европейските бази от данни, като например Визовата информационна система (ВИС), Шенгенската информационна система (ШИС) и Европейската дактилоскопна система за пръстови отпечатащи (Eurodac). Управлението на по-сложна информация, като например биометрична, създава повече предизвикателства пред оперативната съвместимост и използваемостта на европейските бази от данни и съответните информационни системи.²⁰

²⁰ COM (2005) 597, окончателна версия, относно подобрената ефективност, повишената оперативна съвместимост и енергията между европейските бази от данни в областта на правосъдието и вътрешните работи.

6.4 Внедряване в ДЧ и оперативна съвместимост

В частност ще се разгледа по надолу, как може да се развие в Република България. Но трябва да се има предвид, че всяка държава съдържа идентичност и самите условия за внедряване на европейското е-правосъдие трябва да бъдат съобразени с тях.

Отделните елементи за внедряване са показани на фигура 6.9.

Фигура 6.9 Внедряване на европейското е-правосъдие в България

6.4.1 Възможности за въвеждане на правна и организационна рамка:

6.4.1.1 Относно „България 2020“ и разглеждането ѝ чрез стратегия „Европа 2020“

Българската програма за развитие "България 2020", както и на останалите държави се изгражда върху основната, началната стратегия "Европа 2020". За това стремежът към развитие до някаква степен е ограничен. Трябва да се определят не само насоки от ЕС, но и да се търсят и тези на отделните ДЧ.

Трябва в програмата „България 2020“ да се разгледа като приоритет внедряването на трансграничното европейско е-правосъдие. Това ще е една от първите стъпки към постигане на успех за ПРОЕКТА в настоящия труд.

6.4.1.2 Обща стратегия за електронно управление в Република България за периода 2011-2015

В нея вече е предвидено е-правосъдие, като част от развитието на примерния модел от електронно управление.

Предложение: Да се разгледа и възможността за присъединяване на българското е-правосъдие към системата на ПРОЕКТА.

6.4.1.3 Решение за приемане на Годишна работна програма на Народното събрание по въпросите на Европейския съюз (2012 г.)

В „Годишна работна програма на Народното събрание по въпросите на ЕС (2012г.)“ от 23.02.2012 г, приета на основание чл. 105, ал. 4 от Конституцията на Република България и чл.

103, ал. 3 от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание се регламентира в т.42 и електронно правосъдие.

Това е едно добро начало за българския опит за внедряване на електронното правосъдие, но то като система трябва да бъде пречупено през призмата на европейското изграждане и по-специално в изграждането на трансграничната електронна съдебна система. Без това обединение всичко би получило само един откъслен фрагментен момент на развитие.

6.4.2 Съвместимост и информираност

За да се постигне целящия резултат трябва да съществува на първо място съвместимо с останалите действащи ИКТ и системи в България и да се създадат специфични програми, ако се нуждаят от допълване горепосочените. Това може да стане с предварително проучване от страна на България на отделните елементи, нужни за вграждане на трансграничното европейско е-правосъдие и тяхното използване.

Не на последно място е информирането на обществото и органите, само така може да се изпълни изцяло изградения модел и да се превърне в ефективно действащ.

6.5 Ефективно европейско електронно правосъдие

Ефективно действащо европейско електронно правосъдие може да съществува като реалност при изпълнение на представените от т. 6.2 до т.6.4 стъпки за изграждане. Действията му ще допринесат за благоприятно развитие в:

- различните обществени сфери – туристическа, търговска, потребителска и др.;
- ще подпомогне различните органи на ДЧ – съдебни, законодателни, административни и управленски;
- ще увеличи бързината на ефективност - от страна на количество и качество;
- ще допринесе за развитие на една сигурна среда за развитие и растеж на европейското общество;
- сближаване на различните национални системи, т.н. инеграция между тях;
- уеднаквяване на стандартите и начина на използването им;
- сигурност в съдебната система от единичния европейски гражданин;
- допринасяне от гледна точка на екологичен план;
- разрастване – възможност за допълнение в един бъдещ етап от други държави (извън ЕС);
- демонстрация пред държави извън ЕС за стабилност и усъвършенстване.

Не може да се избегне споменаването и на областите, в които трябва да се продължи да се работи с цел усъвършенстване и избягване на бъдещи проблеми. А те са:

- координацията;
- езикови бариери;
- проблеми, свързани със сигурността и автентичността на документите;
- липсата на информираност.

7 Заключение

ИКТ са вече навсякъде около нас, за това трябва да се използват рационално и изцяло, а не да се отричат или отстраняват. Въвеждането им в работата на органите на съдебната власт е от изключително значение за прозрачност, достъпност, бързина и ефективност на правосъдие. Нарастващата нужда на пространството без граници от едно правосъдие без граници е вече реален факт. Електронната комуникация между съдебните органи на национално и на международно ниво е неотложна реформа.

Тази реформа може да стане чрез въвеждане на трансгранично европейско е-правосъдие като приоритет за развитие на Европа и постепенното му внедряване в ДЧ.

Улесняване, бързина и прозрачност на сътрудничеството в правната област между държавите гарантира опазването на сигурността и правата на гражданите – това трябва да е в основна позиция на ДЧ, защото без това не биха били пълноценно и ефикасно развиващи се.

Положителните страни на трансгранично европейско е-правосъдие са много на брой от подпомагане развитието на различни обществени сфери (*туристическа, търговска, потребителска и др.*) и на органите (*съдебни, законодателни, административни и управленски*) до увеличи бързината на ефективност - от страна на количество и качество и уеднаквяване на стандартите и начина на използването им. Полза има и от страна на сближаване на различните национални системи, както и се допринася за развитие и растеж на европейското общество, дава се сигурност в съдебната система и на европейския гражданин. Трябва и да се разгледа и другата негова позитивна страна за опазване на околната среда в екологичен план.

Възможност е и развитието на ПРОЕКТА и извън границите на ЕС, ще е демонстрация пред държави за стабилност и усъвършенстване.

От посоченото по-горе се вижда, че ползите от трансгранично европейско е-правосъдие са наистина огромни, не само за ДЧ, европейското общество или бизнес, магистратите или съдебните служители, участниците в процеса, но и в световен план, защото ще се покаже, че всичко е част от едно пространство, в което съществува свобода, сигурност и правосъдие.

8 Литература

1. http://ec.europa.eu/bulgaria/abc/eu_glance/eurojargon/index_bg.htm
2. Радмилова, Мария. Създаването на "Европа на правосъдието" е един от политическите приоритети / Мария Радмилова. // [БГ] BGBusiness Bulletin, 2010, N 6, с. 48-51
3. COM(2008) 329 съобщение на Комисията до Съвета, Европейския парламент и Европейския икономически и социален комитет
4. <https://e-justice.europa.eu/home.do?plang=bg&action=home>
5. http://ec.europa.eu/governance/impact/planned_ia/roadmaps_2012_en.htm
6. ICT Policy Support Programme (ICT PSP), e-CODEX, e-Justice Communication via Online Data Exchange, D 4.1 e-Identity: Inventory and requirements documents, page 11, D6.1 Requirements, page 6, D7.1 Governance and Guidelines Definition, page 9
7. Димитрова, Любомира, Тонева, Мирела, Европейското електронно правосъдие ЕВРОПЕЙСКА ИНТЕГРАЦИЯ и ПРАВО, 2009, стр. 132
8. http://ec.europa.eu/justice/criminal/european-e-justice/e-codex/index_en.htm
9. <http://www.e-codex.eu/index.php/work-packages>
10. http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/scoreboard/index_en.htm
11. С. Костов, Договори за ЕС съдебна практика, издание 2, Сиби, 2009, с. с.29-285
12. Доклад на комисията до европейския парламент, съвета и европейския икономически и социален комитет относно прилагането на директива 2003/8/ЕО за подобряване на достъпа до правосъдие при презгранични спорове чрез установяването на минимални общи правила за правната помощ при такива спорове
13. http://ec.europa.eu/europe2020/index_bg.htm
14. COM(2010) 245 — Програма в областта на цифровите технологии за Европа — (виж: http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/index_en.htm).
15. <http://ec.europa.eu/cip/>
16. COM (2006) 173 — План за действие за електронно управление i2010: ускоряване на електронното управление в Европа в полза за всички.
17. <http://www.egov2009.se/wp-content/uploads/Ministerial-Declaration-on-eGovernment.pdf>
18. http://ec.europa.eu/information_society/activities/egovernment/action_plan_2011_2015/index_en.htm
19. COM (2005) 597, окончателна версия, относно подобрената ефективност, повишената оперативна съвместимост и енергията между европейските бази от данни в областта на правосъдието и вътрешните работи.

9. Списък на използваните съкращения

е-ПКООД	е-правосъдие – комуникация чрез онлайн обмен на данни
ДЧ	Държави членки
ЕС	Европейски съюз
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
РП	работни пакети
БВП	Брутен вътрешен продукт
ЕК	Европейска комисия
НИРД	Научноизследователска и развойна дейност
СІР	Програмата за конкурентоспособност и иновации
ЕСОС	Европейската стратегия за оперативна съвместимост
ЕРОС	Европейската рамка за оперативна съвместимост
ДФЕС	Договор за функциониране на ЕС
ДЕС	Договор за ЕС
ЕСІІ	Европейския идентификатор на съдебна практика

10. Съдържание

1	Резюме	2
2	Въведение.....	3
3	Преглед на развитието на е-правосъдие в Европа и постиженията до сега.....	4
3.1	Етап на развитие от 2003 – 2008 г., който се характеризира с бавното си развитие и тромавост:	4
3.2	Етап на развитие от 2008 –до сега – динамичен етап на развитие	4
4	Е-правосъдие, като необходимо свързващо звено за развитието на Европа	6
5	Какво представлява „е-правосъдие – комуникация чрез онлайн обмен на данни или т. нар. „е- CODEX ”	7
5.1	Понятие „ е- CODEX ”	7
5.2	Същност на „е-правосъдие – комуникация чрез онлайн обмен на данни”	7
5.3	Модел и етапи на развитие	8
5.3.1	Модел.....	8
6	Европейското е-правосъдие, като съществуваща реалност	12
6.1	Неотложната необходимост от създаване на ПРОЕКТА -цели и приоритети	12
6.2	Разработване и вграждане на подходяща правна рамка	15
6.2.1	ДЕС – Договор за ЕС	15
6.2.2	ДФЕС – Договор за функциониране на ЕС.....	16
6.2.3	Други правни рамки	17
6.3	Планиране и подготовка за организационна промяна	18
6.3.1	Според Стратегия “Европа 2020”	18
6.3.2	Програма в областта на цифровите технологии за Европа	20
6.3.3	Според „РАМКОВА ПРОГРАМА ЗА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ И ИНОВАЦИИ (2007-2013) „	20
6.3.4	Според програма „Фискалис 2007-2013”	21

6.3.5	"План за действие за електронно управление 2011-2015" на Европейската комисия	21
6.4	Внедряване в ДЧ и оперативна съвместимост.....	23
6.4.1	Възможности за въвеждане на правна и организационна рамка:	23
6.4.2	Съвместимост и информираност	24
7	Заключение	26
8	Литература	27
10.	Съдържание	29